WWF
Lintulahdenkatu 10
00500 HELSINKI

Puh: (09) 7740 100
info@wwf.fi
wwf.fi • panda.org

Ympäristövaliokunta

Asia: WWF:n lausunto kansainvälisten taloussuhteiden ja kehitysyhteistyön selontekoon

Viite: VNS 4/2024 vp Kansainvälisten taloussuhteiden ja kehitysyhteistyön selonteko

Päiväys: 16.9.2024

WWF Suomi kiittää mahdollisuudesta kommentoida kansainvälisten taloussuhteiden ja kehitysyhteistyön selontekoa sekä esittää näkemyksiä näistä teemoista.

Pääviestimme ovat:

- Periaatteessa selonteko antaa mahdollisuudet jatkaa kansainvälisten sopimusten mukaista työtä ilmastokriisin torjumiseksi, mutta YK:n luontosopimus ja ympäristökysymykset eivät nouse selonteossa riittävästi esille toisin kuin ulko- ja turvallisuuspoliittisessa selonteossa. Keskeisin kysymys tulee olemaan riittävän rahoituksen osoittaminen selonteon toteuttamiseen, mikä vaikuttaa tällä hetkellä erittäin epätodennäköiseltä ottaen huomioon kehitysyhteistyömäärärahoihin kohdistuneet leikkaukset.
- Kansainvälisiä taloussuhteita koskien on erittäin hälyttävää, ettei selonteko tunnista lainkaan suomalaisen kulutuksen ja kaupan negatiivisia vaikutuksia ympäristöön ja ilmastoon. Tämä on ristiriidassa sen kanssa, miten ulko- ja turvallisuuspolitiikassa korostuvat tavoitteet planetaarisen kolmoiskriisin ratkaisemisesta. Ristiriitaa on myös suhteessa hallitusohjelmaan, jossa kirjoitetaan Suomesta luontopositiivisena toimijana, joka vie ulkomaille luontopositiivisia toimintamalleja.

WWF näkee erityisen tärkeänä, että tuki kehittyvien maiden ilmastotoimille on edelleen yksi kehitysyhteistyön päätavoitteista. Toisaalta on valitettavaa, että luonnon monimuotoisuuden turvaaminen ei näy päätavoitteissa tai läpileikkaavana teemana, kuten vuonna 2021 julkaistuissa ylivaalikautisessa kehityspoliittisessa selonteossa. Kyseinen selonteko valmisteltiin parlamentaarisessa seurantaryhmässä laajasti ja avoimesti asiantuntijoita kuullen.

Tuki kehittyvien maiden ilmastotoimille on yksi kehityspolitiikan päätavoitteista. WWF pitää erinomaisena, että tämä työ saa jatkuvuutta ja toivomme, että Suomi jatkaa ilmastorahoituksen lisäämistä sekä sen kohdentamista sopeutumiseen. Suomi on tehnyt erinomaista työtä valtiovarainministeriöiden ilmastokoalitiossa, joka mainitaan myös hallitusohjelmassa. WWF kannustaa Suomea konkretisoimaan tämän työn Suomessa ja kansainvälisesti, erityisesti tukena kehitysmaille.

Koska planetaarinen kolmoiskriisi (ilmastomuutos, luontokato ja saastuminen) ja sen vaikutukset vakaudelle eivät näy kansainvälisiä taloussuhteita ja kehitysyhteistyötä koskevassa selonteossa, toivomme ulko- ja turvallisuuspoliittisen selonteon analyysin täydentävän taustalla myös kansainvälisten taloussuhteiden ja kehitysyhteistyön selontekoa ja sen toimeenpanoa. Samalla huomautamme, että konkreettisia toimia kolmoiskriisin ja sen aiheuttamien uhkien globaaliin hallintaan tarvitaan nimenomaan kauppa- ja kehityspolitiikassa. Ulko- ja turvallisuuspoliittisessa selonteossa huomioidaan planetaarisen kolmoiskriisin turvallisuusvaikutukset, jotka kohdistuvat Suomeen suoraan ja välillisesti sekä muodostavat globaalin turvallisuusuhan, minkä lisäksi sen yhteyttä kestävän kehityksen tavoitteisiin nostetaan esiin.

Kansainvälisten taloussuhteiden ja kehitysyhteistyön selonteossa nostetaan esille yksityisen rahoituksen rooli asetettujen tavoitteiden saavuttamisessa. WWF pitää tärkeänä rahavirtojen kokonaisvaltaista ohjaamista globaalin oikeudenmukaisuuden ja kestävän kehityksen tavoitteiden edistämiseksi sekä niitä uhkaavien ilmastokriisin, luontokadon ja saastumisen pysäyttämiseksi. On kuitenkin huomioitava, että perinteistä kehitysyhteistyörahoitusta julkiselle sektorille tarvitaan edelleen kehittyvissä maissa niin ilmastomuutoksen ja luontokadon ratkaisujen edistämiseen kuin liiketoiminnan toimintaympäristön kehittämiseen sekä yksityisen rahan houkuttelemiseen. Rahavirtojen uudelleenohjauksen yhteydessä tulisi tarkastella myös laaja-alaisesti ilmastolle ja ympäristölle haitallisia tukia, jotka kytkeytyvät kauppasopimuksiin.

Myös Suomen uskottavuus ja vaikuttavuus globaalissa yhteistyössä ja ylipäätään globaalina toimijana edellyttää riittävää rahoitusta. Suomen ilmastorahoitusta kasvatettiin edellisellä hallituskaudella ja sopeutumiseen kohdennettiin lisärahoitusta. Sen sijaan Suomen kehitysyhteistyövaroista kohdennetaan luonnon monimuotoisuuden suojeluun ainoastaan 0,5 %. Kansainvälisen tutkimuksen mukaan Suomen rahoitus kehittyvien maiden luonnonmonimuotoisuuden suojeluun on alle puolet siitä, mitä sen tulisi olla, ottaen huomioon YK:n luontosopimuksen rahoitustavoitteen sekä maiden ekologisen jalanjäljen verrattuna maksukykyyn, eli bruttokansantuotteeseen ja väestön määrään.

Näin ollen WWF korostaa, että Suomen tulee lisätä rahoitustaan YK:n luontosopimuksen tavoitteen mukaisesti kehittyvien maiden luonnon monimuotoisuuden suojeluun sekä säilyttää ilmastorahoituksen taso kehitysyhteistyöleikkausten sijaan. Selonteoissa ei mainita näitä rahoituksia lainkaan, vaikka kyseessä on kansainvälinen velvoite. Tuki kehitysmaiden taisteluun ilmastomuutosta ja luontokatoa vastaan on sijoitus kestävään kehitykseen ja globaaliin turvallisuuteen.

WWF haluaa korosta, että tasavertaisia kumppanuuksia tavoiteltaessa Suomen etu on toimia luotettavana pitkäaikaisena kumppanina, jonka kanssa toimiminen on ennustettavaa ja yhteistyö perustuu jaettuun näkemykseen yhteisistä painopisteistä. WWF toivoo Suomen jatkavan esimerkillistä kansainvälistä politiikkaa, jossa esimerkiksi useilla YK-foorumeilla on nostettu esiin ilmasto- ja ympäristökysymysten roolia globaalissa politiikassa.

Yleisiä havaintoja selonteosta:

- WWF toivoo, että selonteossa listatut toimenpiteet ovat todennäköisesti ja toivottavasti vain esimerkkejä, sillä ne ovat suppeita. Toimenpiteet ja ratkaisut vaikuttavat olevan hyvin teknisiä, eikä esimerkiksi luontopohjaisia ratkaisuja mainita kertaakaan.
- WWF pitää hyvänä, että Suomi tukee Ukrainan jälleenrakennusta keskittyen erityisesti ympäristö- ja energiakysymyksiin. Toivomme, että kaikille suomalaisille kehitysyhteistyötoimijoille annetaan mahdollisuus tukea Ukrainaa ja mahdollistetaan suomalaisten toimijoiden välinen yhteistyö Ukrainassa.

Yksityiskohtaisemmin kehityspolitiikan ja kehitysyhteistyön osalta WWF haluaa nostaa esiin:

- On hyvä, että selonteko nostaa esille Suomen tuen kehittyville maille ilmastonmuutoksen hillinnässä ja siihen sopeutumisessa sekä luontokadon pysäyttämisessä kansainvälisten sopimusvelvoitteiden mukaisesti. Tämän tulisi tosin konkretisoitua toimenpiteissä sitoumuksena kansainväliseen ilmasto- ja biodiversiteettirahoitukseen kehitysyhteistyövaroista.
- Selonteon painotus ilmastotoimiin nähdään myönteisenä. WWF Suomi pitää hyvänä myös, että selonteko nostaa esille ilmastonmuutoksen ja luontokadon välisen yhteyden, mutta luontokato jää muutoin selonteossa liian pieneen rooliin. Nämä haasteet tulee ratkaista yhdessä: ilmastonmuutos kiihdyttää myös luontokatoa ja toisaalta luontokatoa aiheuttavat toimet, kuten metsäkato, kiihdyttävät myös ilmastonmuutosta.
- Selonteon toimenpiteissä painotetun liiketoiminnan edistämisen tulee ottaa huomioon ilmastokestävyyden ja oikeudenmukaisen vihreän siirtymän periaatteet. Samalla tulee muistaa, että ilmastonmuutokseen sopeutumiseen tarvitaan edelleen vahvoja panostuksia lahjamuotoisena tukena, jota ei voida aina linkittää liiketoimintaan. Ehdotetut toimenpiteet eivät heijasta lainkaan sopeutumiseen tarvittavia toimia ja ratkaisuja, joiden tulisi olla kontekstirelevantteja ja paikallisesti johdettuja, Locally Led Adaptation -periaatteiden mukaisia.
- Selonteossa ilmastokriisin ratkaisuun ehdotetut toimenpiteet rajoittuvat pitkälti teknologian ja asiantuntijuuden asemointiin. Ne eivät ota huomioon niiden mahdollisuuksien edistämistä, jotka voisivat samalla auttaa sekä ilmastonmuutoksen hillinnässä ja siihen sopeutumisessa, luontokadon pysäyttämisessä ja paikallisten edellytysten luomisessa taloudelliselle kasvulle. Luontopohjaisiin ratkaisuihin panostaminen voisi tuottaa hyötyjä paikallisen taloudellisen kehityksen edistämiseksi, mutta myös ilmastonmuutoksen hillitsemiseksi, sopeutumiseksi, vesi- ja ruokaturvan parantamiseksi, katastrofiriskien ehkäisemiseksi, sekä terveyden ja luonnon monimuotoisuuden edistämiseksi.
- Selonteossa listatut metsiin liittyvät toimenpiteet eivät ole linjassa hallitusohjelmassa mainitun globaalien hiilinielujen lisäämistavoitteen kanssa. Esitetyt toimenpiteet eivät sellaisenaan tule edistämään metsien hyvää tilaa tai ratkaisemaan metsiä koskevia globaaleja ongelmia, joita

ovat muun muassa metsäkato, metsien tilan heikkeneminen, voimakkaasti lisääntyneet ja pahentuneet metsäpalot, metsien hiilivarastojen ja sidonnan heikkeneminen sekä metsäluonnon monimuotoisuuden hupeneminen. Selonteko ei myöskään huomioi metsien merkittävää roolia makean veden kiertokulun säätelijänä ja metsäisten valuma-alueiden tärkeyttä veden turvaamisessa. Nämä näkökulmat olisi ollut tärkeää nostaa selonteossa esille kehityspolitiikan alla ja varmistaa suomalaisen osaamisen käyttö sekä riittävä rahoitus näiden ongelmien ratkaisemiseksi.

Taloussuhteita ja kauppaa koskien WWF korostaa, että:

- Maailman talousfoorumi nosti vuonna 2024 jälleen ilmastoon ja ympäristöön liittyvät riskit keskeisiksi yritysten liiketoiminnalle 10 vuoden tähtäimellä. Kymmenestä keskeisimmästä riskistä viisi liittyy ilmastoon ja luontoon, ja kärjessä olevat neljä riskiä koskevat näitä teemoja. Kansainvälisten taloussuhteiden ja kehitysyhteistyön selonteko nostaa esiin jännitteitä ja myös uhkia, mutta ilmastonmuutoksen ja luontokadon vaikutus maailmantalouteen sekä Suomen kansainvälisiin taloussuhteisiin toimintaan jää uupumaan.
- Yritykset ovat erittäin riippuvaisia luonnosta: Maailman talousfoorumi arvioi vuonna 2020, että noin 44 biljoonaa Yhdysvaltain dollaria (yli puolet koko maailman bruttokansantuotteesta) taloudellisen arvon luonnista olisi kohtalaisen tai erittäin riippuvaista luonnosta. WWF Suomen mielestä olisi ehdottoman tärkeää, että ilmastonmuutoksen ja luontokadon vaikutukset taloudelle nostettaisiin esiin selonteossa, osana laajempaa analyysia toimintaympäristöstä.
- Selonteko ei linjaa selkeästi sitä, että kansainvälisiä taloussuhteita edistetään niin, että luonnonvarojen kokonaiskulutusta pienennetään siten, että kehitys tapahtuu yhden maapallon rajoissa, eikä sitä, ettei talouden edistämisestä saa aiheutua haittaa ympäristölle.
    - Puhdas siirtymä tuo ratkaisuja, jotka huomioivat ilmasto- ja ympäristökysymykset. Kiertotalous on yksi hyvistä ratkaisuista, mutta silti selonteon ja Suomen politiikan tulisi entistä vahvemmin korostaa kestävän kehityksen tavoitteen 12 sekä YK:n luontosopimuksen tavoitteen 16 mukaisia toimia yhden maapallon mukaisesta kulutuksesta ja tuotannosta.
    - WWF Suomen tekemän tutkimuksen mukaan Suomen asukasta kohden laskettu luonnonvarojen kulutus ylittää globaalit kestävyysrajat moninkertaisesti ollen sekä maailman että Euroopan maiden välisessä vertailussa selvästi keskiarvoa korkeampaa. Esimerkiksi suomalaisten materiaalinkulutus ylittää globaalin kestävyysrajan jopa seitsenkertaisesti.
- Selonteossa esitetään kriittisten raaka-aikainen saatavuuden edistämistä. Tämän osalta WWF haluaa nostaa esille tarpeen huomioida riskit negatiivisista ympäristö-, ilmasto- ja ihmisoikeusvaikutuksista. Esimerkiksi kaikki maailman koboltti tuotetaan pääosin Kongon alueella, joka on äärimmäisen tärkeä luonnon monimuotoisuuden kannalta ja jossa mineraalien louhintaan liittyy jo nyt vakavia ympäristö- ja ihmisoikeushaasteita. Sen vuoksi on tärkeää varmistaa suomalaisten toimijoiden sekä Suomessa kulutettavien raaka-aineiden alkuperän ja

arvoketjun vastuullisuus. Selonteko painottaa kaivossektorin läpinäkyvyyden ja vastuullisuuden edistämistä, mikä on hyvä asia. WWF toivoo, että tavoitteen suhteen esitetään konkreettisia toimenpiteitä.

- On tärkeää, että kehittyvien maiden kanssa edistetään tasavertaisia kumppanuuksia, joissa kauppapolitiikka on osana, mutta kauppa- ja kehityspolitiikan yhdistämisessä WWF:n mielestä tulisi huomioidaan muun muassa seuraavat asiat:
  - Tarve kehittää kehittyvien maiden omavaraisuutta ja teollisuutta, sekä vähentää haitallisia riippuvuuksia kauppakumppaneista.
  - Paikallisten resurssien kestävän käytön edistäminen.
  - Erittäin harvoilla suomalaisilla yrityksillä on yhteyksiä tai mielenkiintoa kehittyviin maihin. Jos tämä asiantila halutaan muuttaa, se vaatii laaja-alaisia toimenpiteitä. Aiempi suomalainen kokemus osoittaa, että julkilausuttu toive asiantilan muutokseksi ei yksin riitä.
  - Taloudellisen toimeliaisuuden esteenä köyhimmissä maissa on usein toimintaympäristö ja olosuhteet, jotka eivät tue liiketoiminnan kehittämistä. Toimeliaisuuden potentiaalin vapauttamiseksi liiketoimintaympäristöjen kehittämistä tulee tukea samalla kun oikeusvaltiokehitystä ja aktiivisen kansalaisyhteiskunnan kehitystä vahvistetaan.

Kaupan ja kehityksen välisten linkkien osalta WWF haluaa korostaa seuraavia näkökulmia:

- WWF korostaa, ettei selonteon toimeenpanossa kehityspolitiikkaa tule välineellistää kauppapolitiikalle.
- Hallitusohjelmassa luvataan kauppapolitiikan huomioivan ympäristövaikutukset, mutta tässä selonteossa ympäristökysymykset ovat mainittu WWF mielestä vain heikosti.
- Selonteko ei huomioi suomalaisen kulutuksen ja kaupan negatiivisia vaikutuksia kehittyvissä maissa, esimerkiksi vaikutuksia luonnon monimuotoisuuteen ns. metsäkatotuotteiden, kuten palmuöljyn ja kaakaon kautta. Suomen ympäristökeskuksen tekemän analyysin perusteella suora tuonti Afrikasta Suomeen on pientä, mutta kansainvälisen kaupan arvoketjujen välityksellä suomalaisella ja eurooppalaisella kulutuksella on merkittäviä vaikutuksia ekosysteemeihin Afrikassa, jossa luonnon monimuotoisuus katoaa hälyttävää vauhtia. Kehitysyhteistyöllä saadut tulokset eivät ole kestäviä, jos kauppapolitiikalla ylläpidetään niitä rakenteita, jotka heikentävät kehittyvien maiden ihmisten oikeuksia ja resursseja.
- Digitalisaation ja teknologian roolia kehityskysymysten ratkaisussa korostetaan selonteossa. Tässä yhteydessä ei kuitenkaan huomioida, että digitalisaatio ja teknologia ovat suurilta osin sähköenergiasta riippuvaisia ja esimerkiksi Afrikassa suuri osa väestöstä elää edelleen ilman sähköä. Digitalisaatio ja teknologia nojaavat myös vahvasti mineraaleihin, joiden louhinnalla ja käytöllä on merkittäviä haittoja ympäristölle. Olisi tärkeää, että kiertotalous, jonka päätavoitteena on luonnonvarojen käytön merkittävä vähentäminen, olisi selkeämmin esillä selonteossa. On hyvä, että selonteossa luvataan edistää kaivannais- ja energia-alan läpinäkyvyyttä ja vastuullisuutta.

- Selonteko kuuluttaa yksityisen rahoittamisen vivuttamisen puolesta ja osuvasti toteaa, että myös julkista rahoitusta tarvitaan, jotta maiden toimintaympäristö mahdollistaa elinkeinotoiminnan. Monet kehitysrahoituslaitokset ovat vivuttaneet yksityisiä pääomia vuosikymmeniä julkisen rahoituksen avulla. Tällainen rahoitus kohdistuu pääasiassa keskitulotason maihin. Paikallisten liiketoiminnalle epäsuotuisien toimintaympäristöiden takia tällaisen vivuttamisen hyödyntäminen vähiten kehittyneiden maiden kohdalla on rajallista. Vivuttamisella saavutettava vaikutus vaihtelee myös sektoreittain. WWF haluaa korostaa, että vähiten kehittyneet maat tarvitsevat edelleen pääasiassa julkista rahoitusta toimintaympäristönsä kehittämiseksi ja yksityisen rahan houkuttelemiseksi. Oikean tukimuodon valinnassa tulee aina huomioida paikalliset olosuhteet, eikä vähiten kehittyneitä maita tulisi sivuuttaa, kun tuemme systeemisiä muutoksia ja liiketoiminta- ja investointiympäristön uudistuksia, joihin maat ovat itse sitoutuneet.
- Vähiten kehittyneet maat tarvitsevat lahjamuotoista tukea toimintaympäristöjen kehittämisessä. WWF korostaa, että sosiaalisen oikeudenmukaisuuden kehitys ja luontokadon ehkäisyn huomioiminen liiketoimintaympäristön kehittämisessä edesauttavat kehittyvien maiden talouksien kehittymistä, sekä maiden pääsyä kansainvälisille markkinoille ja Suomen kauppakumppaniksi.
- Kauppasopimuksiin liittyen WWF esittää, että Suomen tulisi osana EU:ta edistää ympäristö-, ilmasto- ja ihmisoikeustavoitteiden sisällyttämistä WTO:n sääntöihin ja kauppasopimuksiin sekä EU:n muihin kauppasopimuksiin. Ympäristölle ja ilmastolle haitallisten tukien purkaminen tulisi olla osana näitä keskusteluja. Esimerkiksi valtaosa yli 35 miljardista eurosta tukia, jotka kohdistuvat globaalille kalastusteollisuudelle, valuu suoraan teollisille, suurille kalastusyrityksille ja vain alle 20 % tuista menee pienkalastajille. Tämä on yksi merkittävä syy liikakalastukselle ja kalakantojen romahtamiselle. Lisäksi maailman valtiot myöntävät vuosittain yli 470 miljardia Yhdysvaltain dollaria tukia maataloussektorille, mikä on yksi merkittävä syy metsien ja muiden luonnon ekosysteemien raivaamisen maatalouden tieltä. Myös EU:ssa arvioiden mukaan 60 % EU:n maatalousrahoituksesta (CAP, 32,1 miljardia euroa vuosittain), kohdistuu ympäristölle haitalliseen maataloustuotantoon.